

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال

دستورالعمل کنترل و نظارت بر تولید نهال گواهی شده درختان میوه

تهیه و تنظیم: معاونت تحقیقات کنترل و گواهی نهال

بهار ۱۳۹۶

عنوان: دستورالعمل کنترل و نظارت بر تولید نهال گواهی شده درختان میوه

این دستورالعمل به منظور کنترل و نظارت بر مراحل تولید نهال گواهی شده درختان میوه در نهالستان دارای مجوز تولید نهال گواهی شده مورد استفاده قرار می‌گیرد.

الف - ضوابط تولید نهال گواهی شده

- ۱- تولیدکننده، دارای مجوز تولید نهال گواهی شده از مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال باشد.
- ۲- عدم آلودگی خاک قطعه مورد نظر به عوامل بیماریزای خاکزی بر اساس نتایج آزمایش خاک و قبل از شروع کاشت پایه، توسط ناظر مؤسسه تایید شود.
- ۳- ناظر مؤسسه محل دقیق تولید نهال را قبل از کاشت بازدید نموده و با تطبیق مستندات، مختصات جغرافیایی (طول و عرض جغرافیایی) محل تولید را ثبت نماید. این محدوده باید کاملاً مجزا بوده و امکان نفوذ زه‌آب آبیاری از اطراف را نداشته باشد.
- ۴- محل تهیه و تامین پایه رویشی سالم و اصیل، توسط تولید کننده معرفی شده و به تایید نماینده مؤسسه برسد.
- ۵- باغ مادری تامین کننده پیوندک توسط تولید کننده به نماینده مؤسسه معرفی گردد.
- ۶- متقاضی، پایه و رقم متناسب و سازگار به اقلیم منطقه را با نظر مدیر فنی نهالستان انتخاب نموده باشد.
- ۷- دفتر ثبت فعالیت‌های جاری نهالستان تهیه شده و به تایید نماینده مؤسسه برسد.

ب - کنترل و نظارت بر شاخص‌های کیفی تولید نهال

۱- کاشت و پرورش پایه (مرحله اول نظارت)

۱-۱- رعایت تراکم. با توجه به روش کاشت یک ردیفه یا دو ردیفه و سرشت گونه‌ها و براساس فواصل مندرج در استانداردهای ملی نهال هر محصول، تراکم کاشت پایه‌ها در واحد سطح توسط ناظر مؤسسه مشخص و در اختیار تولید کننده/مدیر فنی نهالستان قرار می‌گیرد.

۱-۲- زمان کاشت پایه. تولید کننده/مدیر فنی نهالستان باید تاریخ کاشت پایه را به گونه‌ای تنظیم نماید که دوره رشد کافی برای انجام پیوند حاصل شود.

۱-۳- کنترل تراکم در واحد سطح

به دلیل اهمیت رعایت تراکم مناسب در تولید نهال گواهی شده، لازم است تولیدکننده/مدیر فنی نهالستان در خصوص رعایت تراکم مناسب هر گونه و مطابق استاندارد آن اقدام نماید. در صورتیکه تراکم کشت پایه‌ها زیاد باشد، ناظر مؤسسه مجاب خواهد بود ضمن اخطار به تولیدکننده/مدیر فنی نهالستان گزارش فنی لازم را تهیه و به مؤسسه اعلام نماید.

۴-۱- پرورش پایه، آماده سازی برای پیوند و تعیین میزان پیوندک مورد نیاز

در دوره پرورش پایه، رعایت امور زراعی (آبیاری، تغذیه، سله شکنی و...) و بهداشتی (مبارزه با علفهای هرز و آفات و بیماری‌ها) از جانب تولیدکننده بسیار اهمیت دارند. بنابراین لازم است تولیدکننده/مدیر فنی نهالستان، امور پرورشی پایه در نهالستان را به خوبی مدیریت نموده و تعداد پیوندک مورد نیاز را برآورد نماید. همچنین آماده‌سازی پایه برای پیوند باید به خوبی مدیریت گردد. ناظر مؤسسه وضعیت امور پرورشی را بصورت تصادفی کنترل و گزارشات فنی لازم را تهیه و نتیجه را به تولیدکننده و مؤسسه اعلام می‌نماید.

۲- نهال پیوندی

۱-۲- تهیه پیوندک و پیوندزنی (مرحله دوم نظارت)

تولیدکننده/مدیر فنی باید پیوندک مورد نیاز خود را از باغ مادری که قبلاً معرفی نموده و با توجه به نوع پیوند (بهاره/خواب) تهیه نماید. مراحل پیوند زنی با مدیریت مدیر فنی نهالستان صورت می‌گیرد. ناظرین مؤسسه بصورت تصادفی از مراحل پیوند زنی بازدید نموده و ارتفاع مناسب پیوند، جهت پیوند، تناسب پایه و پیوندک را کنترل می‌نمایند. ضد عفونی^۱ ابزار پیوند با هدف پیشگیری از آلودگی‌های نباتی بسیار ضرورت دارد. لازم است ضد عفونی تحت مدیریت مدیر فنی نهالستان انجام شده و ناظرین مؤسسه انجام صحیح این امر را کنترل نمایند.

۲-۲- کنترل سربرداری نهال (مرحله سوم نظارت)

پس از محرز شدن گیرایی پیوند، نهال سربرداری می‌شود. برای سربرداری، بخش هوایی نهال به فاصله یک سانتیمتر بالاتر از محل پیوند، بصورت آریب و به موازات جهت رشد جوانه پیوندی با استفاده از قیچی باغبانی

۱- ضد عفونی ابزار باید با محلول هیپوکلریت سدیم (مایع سفید کننده خانگی) ۲۰ درصد حجمی انجام گیرد. محلول ضد عفونی کننده باید هر روز کاری به صورت تازه تهیه شود. از الکل و شعله برای ضد عفونی استفاده نکنید.

تیز و ضد عفونی شده، برداشته شود. این برش به طوری انجام می‌گیرد که به باز شدن نوار پلاستیکی محل پیوند کمک نماید. عملیات سربرداری با مدیریت مدیر فنی نهالستان انجام می‌شود و کارشناس ناظر مؤسسه باید بر سربرداری نهال پیوندی نظارت نموده و فرم‌های مرحله سوم نظارت را تکمیل نماید.

۲-۳- مدیریت جوشگیری و تربیت نهال (مرحله چهارم نظارت)

بر اثر حذف بخش هوایی (سربرداری)، تعداد زیادی از جوانه‌های خفته پائین‌تر از محل پیوند به مرور فعال و شروع به رشد می‌کنند. حذف به موقع این جوانه‌ها نقش مهمی در رشد و کیفیت نهال پیوندی دارد. مدیر فنی نهالستان باید انجام جوشگیری و تربیت نهال را مدیریت نماید. کارشناس ناظر مؤسسه بر مراحل جوشگیری نظارت نموده و فرم‌های مرحله چهارم نظارت را تکمیل نموده و به مؤسسه گزارش کند.

- حذف نهال‌های خارج از تیپ (نهال غیر پیوندی)، در این مرحله بسیار مهم و مدیر فنی نهالستان باید این موضوع را مدیریت نماید.
- زمان و مراحل جوشگیری: زمان اولین جوشگیری ۱ تا ۲ هفته پس از سربرداری خواهد بود و این فعالیت در سه مرحله و به فاصله ۱۵-۲۰ روز تکرار می‌گردد.

تبصره ۱: در جریان نظارت‌های ادواری، مرتباً یکنواختی رقم (با تاکید بر خصوصیات موفولوژیکی) توسط مدیر فنی نهالستان مدیریت می‌شود. لازم است کارشناس ناظر مؤسسه، یکنواختی رقم را در مراحل مختلف بازدید، بصورت چشمی کنترل نماید. عدم یکنواختی نشانه اختلاط رقم در نهالستان است و در صورت عدم اصلاح و یا حذف نهال‌های خارج از تیپ، نهالستان رد خواهد شد.

تبصره ۲: کنترل علف‌های هرز رقیب^۱ نهال پیوندی و ناقل^۳ عوامل بیماریزا در مراحل مختلف تولید نهال از جانب تولید کننده/مدیر فنی نهالستان، ضروری است. مدیر فنی نهالستان باید نسبت به مبارزه با علف‌های هرز در نهالستان، بگونه‌ای عمل نماید که بین ردیف‌ها و در فاصله بین نهال‌ها روی ردیف، علف‌های هرز وجود نداشته باشد. کارشناس ناظر مؤسسه باید در نظارت‌های ادواری، وضعیت کنترل علف‌های هرز نهالستان را به تولیدکننده و مدیر فنی نهالستان اعلام نماید. در صورتی که علف‌های هرز (خصوصاً ناقل بیماری) در هر مرحله

۱- نی، مرغ، قیاق، ورک، خارشتر، پیچک، اویارسلام، شیرین بیان و ...

۲- پیچک صحرايي، تاجریزی سیاه و زرد، اویار سلام سلمه تره، سس و...

نظارتی کنترل نشوند، نهالستان رد خواهد شد و موارد توسط ناظر مؤسسه در قالب گزارش فنی به مؤسسه منعکس می‌گردد.

تبصره ۳: در مراحل رشد نهال در نهالستان، کنترل آفات و بیماری‌ها از جانب نهالستان، شامل پیشگیری و مبارزه، بسیار ضرورت دارد. لازم است مدیرفنی نهالستان بطور مستمر، وضعیت سلامت نهال‌ها را مدیریت نمایند. ناظر مؤسسه باید در هر مرحله نظارت بصورت دقیق و چشمی نهال‌ها را کنترل نموده در صورت مشاهده علائم آلودگی، مراتب را سریعاً به مدیر نهالستان و مؤسسه منعکس نماید. در صورت محرز شدن آلودگی نهالستان به بیماری‌های سیستمیک مندرج در استانداردها، نهالستان رد خواهد شد. بدیهی است مدیریت عوامل قرنطینه‌ای در نهالستان، مطابق ضوابط، توسط مدیریت حفظ نباتات استان اعمال می‌گردد.

ج- تاییدیه، صدور گواهی و مستند سازی

۱- صدور گواهی: قبل از جابجایی نهال از نهالستان، تولیدکننده باید تاییدیه گواهی اصالت رقم و عدم ابتلاء به بیماری‌ها را از نماینده مؤسسه دریافت نماید. گواهی عدم ابتلاء به عوامل قرنطینه‌ای از مدیریت حفظ نباتات استان اخذ خواهد شد.

۲- برچسب گواهی نهال: تولید کننده، قبل از جابجایی نهال‌ها بایستی نسبت به الصاق برچسب گواهی بر روی آنها، با توجه به موارد زیر اقدام نماید.

- انعکاس آمار دقیق تعداد نهال‌های آماده توزیع به مؤسسه و دریافت کد برای چاپ برچسب.
- برچسب گواهی بر روی نهال استاندارد نصب شود.
- اطلاعات مندرج بر روی برچسب شامل: شماره مجوز تولید، نام رقم، نام پایه، سال تولید، نشان تجاری تولید کننده می‌باشند.
- محل نصب برچسب گواهی روی نهال حدود ۲۰ سانتیمتر بالاتر از محل پیوند باشد.
- برچسب گواهی باید بطوری نصب شود که اطلاعات مندرج بر روی آن براحتی خوانده شود.
- برچسب گواهی باید بر روی نهالی الصاق شود که در متن برچسب، نام آن رقم درج شده است.
- صحت اطلاعات مندرج بر روی برچسب بر عهده مدیرفنی نهالستان می‌باشد. در صورت عدم صحت اطلاعات مندرج بر روی برچسب مجوز نهالستان لغو می‌گردد.

۳- فاکتور فروش: تولیدکننده، نهال تولیدی خود را در قالب فاکتور فروش و با سربرگ دارای نشان تجاری خود عرضه نموده و نسخه‌ای از این اسناد را در آرشیو خود نگهداری می‌نماید.

این دستورالعمل در سه بخش، ۱۷ بند و سه تبصره تنظیم شده است و برای بهره‌برداری در اختیار ناظرین و تولیدکنندگان نهال گواهی شده قرار می‌گیرد.